

Besluit **Accreditatierapport en -besluit met een positieve beoordeling van de accreditatieaanvraag voor de opleiding Bachelor of Science in de interieurarchitectuur (academisch gerichte bachelor) van Artesis Hogeschool Antwerpen**

datum	A. Inleiding
20 februari 2013	Bij brief van 17 juli 2012 heeft het instellingsbestuur van Artesis Hogeschool Antwerpen te Antwerpen een accreditatieaanvraag ingediend bij de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) voor de opleiding Bachelor of Science in de interieurarchitectuur (academisch gerichte bachelor). Deze aanvraag is ontvangen op 17 juli 2012 en ontvankelijk verklaard op 18 en 20 september 2012.
onderwerp	
Accreditatierapport en -besluit (000682)	
bijlage	
1	

De accreditatieaanvraag steunt op het visitatierapport van een externe beoordeling uitgevoerd door een visitatiecommissie ingesteld door de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA).

Op 29 oktober 2012 heeft de NVAO per brief aan de VLHORA, ter attentie van de voorzitter van de commissie, aanvullende vragen gesteld betreffende de mate waarin de opleiding voldeed aan de eisen voor academisering ten tijde van de visitatie en naar de kwaliteit van de bachelorproducten. Op deze vragen is op 19 december 2012 per brief antwoord gekomen. De antwoorden zijn onder vermelding van de bron in de tekst opgenomen.

De visitatiecommissie kende de volgende samenstelling:

Voorzitter:

- Christoph Grafe (1964), architect, publicist en universitair hoofddocent Architectonisch Ontwerpen en Interieur, Technische Universiteit Delft, directeur Vlaams Architectuurinstituut, Antwerpen;

Leden:

- Wim van den Bergh, architect en onderzoeker, hoogleraar aan de RWTH Aachen University in Duitsland ;
- Raphaël Van Ameringen, architect en hoofddirectievoerder Museum Inrichting HNR van het Rijksmuseum te Amsterdam, course director Executive Master Degree Course 'Retail Design & Management', Technische Universiteit Delft;
- Tammy Schellens (onderwijsdeskundige), professor vakgroep onderwijskunde, Universiteit Gent;
- Peer Frantzen (student-lid), studeert Architectonisch ontwerp, Gerrit Rietveld Academie, Amsterdam.

Secretaris:

- Lies Praet, VLHORA.

B. Formele overwegingen

De NVAO komt tot de volgende vaststellingen:

- De externe beoordeling is opgesteld en onderbouwd overeenkomstig het toepasselijke Accreditatiekader bestaande opleidingen hoger onderwijs Vlaanderen van de NVAO en volgens de daarbij behorende beslisregels;
- De visitatiecommissie heeft voor de externe beoordeling het door de VLHORA vastgestelde visitatieprotocol gevolgd;
- De externe beoordeling verschaft inzicht in de samenstelling van de visitatiecommissie;
- De externe beoordeling bevat een onderzoek ten gronde naar de aanwezigheid van voldoende generieke kwaliteitswaarborgen.

De NVAO is in het licht van het vorenstaande tot de slotsom gekomen dat de externe beoordeling over de voorliggende opleiding regelmatig en gedegen tot stand is gekomen.

C. Inhoudelijke overwegingen

De NVAO steunt haar inhoudelijke besluitvorming in hoofdzaak op de onderstaande elementen uit het visitatierapport.

Doelstellingen

Het competentieprofiel voor de bacheloropleiding verwacht van de studenten dat ze in de eerste plaats een onderzoekende houding en een onderzoeksmethodiek ontwikkelen. De samenstelling van de competenties baseert zich op de decretale richtlijnen en op het European Charter of Interior Architecture Training. Specifiek voor de implementatie van de onderzoekscompetenties maakte de opleiding gebruik van de algemeen wetenschappelijke competenties in het structuurdecreet en van de Dublin-descriptoren. Het profiel en de doelstellingen zijn vertaald in twaalf competenties. In de bacheloropleiding staan centraal: conceptueel en abstract ruimtelijk denken, kritische ingesteldheid, onderzoekende houding, creativiteit, communicatieve en sociale vaardigheden, ethisch en maatschappelijk bewustzijn, kennis en inzicht in de geschiedenis, de technologische achtergronden en de afbakening van interieurarchitectuur. De domeinspecifieke competenties zijn tot stand gekomen in samenspraak met de andere twee opleidingen Interieurarchitectuur in Vlaanderen, binnen het overkoepelende overlegplatform Master Interieur Architectuur (MIA) en sluit aan bij de verwachtingen van het werkveld. De commissie is ook van mening dat de domeinspecifieke doelstellingen goed zijn uitgeschreven, maar wenst een verdere uitwerking van de internationale dimensie. Wat de onderzoekscomponent betreft, is de commissie tevreden over de plaats die onderzoek krijgt in de doelstellingen, maar ze vraagt de opleiding om te waken over het wetenschappelijk karakter daarvan. De relatie tussen academisch onderzoek en toegepast ontwerpmatig onderzoek vindt de commissie nog niet helemaal duidelijk.

Programma

Interieurarchitectuur Artesis ontwikkelde recent nieuwe opleidingsprogramma's. Tijdens het visitatiebezoek waren de oude programma's nog van kracht. In het academiejaar 2012-2013 zullen een aantal ontwerpmodules hervormd kunnen worden, in 2013-2014 wordt gestart met de gefaseerde invoering van het nieuwe programma. Hierbij wordt een modulair

Pagina 3 van 10 systeem ingevoerd, dat is ingevuld aan de hand van concrete opleidingsonderdelen. Deze modules zullen geconcentreerd zijn rond de thema's: communicatie, ontwerp, theorie en onderzoek, en via een matrix verbonden worden met de eindcompetenties. De commissie vindt dat de participatie van alle betrokkenen nog systematischer moet worden verzekerd. Mede in functie van het academiseringsproces streeft het nieuwe programma van bij het begin naar een grotere integratie tussen theorie en praktijk, en tussen onderzoek en ontwerp. De onderzoekscomponent wordt uitgebouwd en geëxpliciteerd in de theorievakken over interieurarchitectuur. De commissie is tevreden met de richting die de opleiding inslaat. Het is volgens de commissie echter wenselijk om het wetenschappelijke karakter van het ontwerpmatig onderzoek sterker te controleren. De onderzoeksgebondenheid van het onderwijs dient in de toekomst nog explicieter worden. Volgens het schrijven van 19 december 2012 kon de commissie vaststellen dat, gebaseerd op de kennis van het bestaande curriculum, de opleiding op hoofdlijn reeds voldeed aan de eisen die aan een academische bacheloropleiding mogen worden gesteld.

De opleiding heeft een heldere visie over de professionele gerichtheid en hecht daaraan veel belang doorheen het curriculum. In de context van ontwerp opdrachten zijn er al verschillende structurele samenwerkingsverbanden met onder andere de stad Antwerpen. De modulaire structuur in het nieuwe programma zal een substantiële stage van zes weken mogelijk maken en een betere afstemming op de actualiteit van het werkveld. Het onderwijsmateriaal is volgens de commissie van een degelijke kwaliteit en voldoende actueel. De commissie is echter ook van mening dat de cursussen over het ontwerpen zelf een minderheid vormen ten opzichte van de cursussen rond de humane wetenschappen. Er moet meer nadruk komen op de kern van de opleiding. De commissie beveelt de opleiding aan om internationale uitwisselingen en buitenlandse stages meer te stimuleren en haalbaarder te maken.

Het moduleprogramma versterkt niet alleen de horizontale samenhang, maar biedt dankzij de leerlijnen ook verticale coherentie doorheen de opleidingsjaren. Studenten hebben de mogelijkheid om een flexibel leertraject te volgen. Daarvoor stelt de student een gestandaardiseerd dossier samen, dat bekeken wordt door de commissie studietraject (CST) en de opleidingscoördinator.

De commissie stelde vast dat er geen essentiële problemen zijn wat de werkdruk van de studenten betreft en dat het programma ondanks enkele piekmomenten studeerbaar is. De commissie beveelt de opleiding echter aan de tijdmetingen en bevragingen beter op te volgen en meer initiatieven te nemen om de te hoge werkdruk in het eerste programmajaar te spreiden.

De opleiding heeft geen didactisch concept uitgewerkt, de docenten zijn voornamelijk zelf verantwoordelijk voor hun keuze van de onderwijsmiddelen en werkvormen. De commissie was verrast over de initiatieven en de aanwezigheid van verschillende innovatieve activerende werkvormen en is daarover erg tevreden. Uit de werkvormen blijkt dat men voldoende aandacht heeft voor de ontwikkeling van de competenties door procesgerichtheid en reflectie door middel van het portfolio. Daarnaast is het projectonderwijs duidelijk verankerd in de opleiding. De commissie beveelt de opleiding aan meer in te zetten op onderwijskundige expertise, het portfolio verder te ontwikkelen, de observeerstage te vervangen door een praktijkstage, en Blackboard sterker te integreren in het onderwijs. De commissie is positief over de processen van toetsing en evaluatie, zoals deze voor de verschillende opleidingsonderdelen specifiek zijn ontwikkeld. Er is een evenwicht tussen de

Pagina 4 van 10 verschillende vormen van toetsing. Evaluaties gebeuren van zowel proces als product en gaan na in welke mate de competenties bereikt worden. Daarbij vertrekken de docenten van een evaluatiematrix en wordt gebruik gemaakt van gestandaardiseerde evaluatiekaders. De jury voor de bachelorproef bestaat deze uit externe en interne leden. De studenten krijgen bij de grote presentaties steeds een document met individuele feedback.

De opleiding hanteert de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden. De commissie stelde vast dat de opleiding een duidelijke visie heeft over het instroombeleid. Men organiseert intakegesprekken voor inschrijvende studenten Die gegevens koppelt met later aan de slaagcijfers. De afstemming van de instroom op het academisch niveau van de opleiding vormt zeker nog een uitdaging voor de toekomst. De commissie stimuleert de opleiding de instromers hierover zeer goed in te lichten en voldoende remediëringmogelijkheden te bieden, afgestemd op de vooropleiding. De opleiding kan nog meer inzetten op initiatieven voor diversiteit en gelijke kansen vanaf de instroom.

Inzet van personeel

Het personeelsbeleid binnen de opleiding Interieurarchitectuur wordt per departement bepaald door het departementshoofd. In het beleidsplan voor 2010-2015 gaat er bijzondere aandacht naar het academisch gehalte van het docerend personeel. De overgang naar een academisch profiel van het personeel is nog niet voltooid. De docenten overleggen in vakgroepen voor elk van de verschillende leerlijnen. Wanneer uit de bevraging van het personeel blijkt dat er tekorten of behoeften zijn, worden er ad hoc pedagogische avonden georganiseerd over bijvoorbeeld competentiegericht onderwijs of over de ECTS-fiches. De commissie stelde echter vast dat slechts enkele docenten daarvan gebruikmaken. De commissie bevestigt dat de opleiding nood heeft aan een meer gerichte, onderwijskundige professionalisering, een formele structuur ontbreekt op dat vlak. Vanuit de hogeschool worden er budgetten vrijgemaakt voor bijscholing van het personeel. Het is echter niet duidelijk voor de commissie hoe men binnen Interieurarchitectuur de vakinhoudelijke professionalisering garandeert.

Het docentenkorps bestaat zowel uit academici/onderzoekers als beroepsdeskundigen. Daarnaast zijn ook enkele gastdocenten uit het (buitenlandse) werkveld actief. Verschillende personeelsleden geven naast een eigen praktijk, les uit persoonlijke interesse en motivatie. De combinatie van geprofileerde ontwerpers en academische onderzoekers biedt volgens de commissie een goede basis voor de ontwikkeling van de opleiding. Er worden in toenemende mate interieurontwerpers met een onderzoeksopdracht ingezet. Er zijn zes docenten met doctoraten betrokken bij de opleiding, de commissie stelt de vraag welk effect het inzetten van gedoctoreerde docenten in de ontwerpopleiding concreet zou moeten hebben. Het aantrekken van enkele interieurarchitecten met een boegbeeldfunctie kan volgens de commissie een stimulerende werking hebben.

De docent-studentratio is 1: 21,3. De docenten vermeldden veel werk te hebben, maar ze wezen er ook op dat ze daar zelf voor kiezen. Meer ondersteuning zou echter wenselijk zijn. De grootste groep docenten bestond in 2008-2009 uit vijftigplussers. De commissie beveelt de opleiding aan de leeftijds piramide van de opleiding evenwichtiger te maken.

De campusgebouwen zijn aan renovatie toe en hebben hun maximale capaciteit bereikt. Tijdens de visitatie kon een aula door technische problemen niet gebruikt worden. Ook in sommige andere lokalen had de infrastructuur renovatie nodig. De opleiding heeft nog geen zicht op de concrete veranderingen qua locatie of op het financieringsmechanisme bij de integratie in de UA. De faciliteiten voor mindervaliden volstaan wel. Sinds kort heeft het departement in het kader van de academisering een onderzoekslokaal ingericht met de vereiste infrastructuur. De commissie waardeert dat de studenten up-to-date software aangereikt krijgen. De opleiding is ook betrokken bij de evoluties van de digitale middelen van het Europese architectuuronderwijs. De commissie bezocht tijdens de visitatie een aantal ontwerpateliers, die ruim waren en een grote lichtinval hadden. Daarnaast heeft de campus een gespecialiseerd documentatiecentrum. De commissie vindt het positief dat de studenten over een lichtlaboratorium en een technische bibliotheek beschikken, maar vraagt de opleiding om te investeren in een eigen werkplaats en lasersnijder. De bibliotheek kan nauwelijks als studie- en leercentrum beschouwd worden. Bovendien blijkt de op zich interessante collectie van boeken, tijdschriften en naslagwerken zo goed als ontoegankelijk. De commissie dringt sterk aan op verbetering van deze situatie.

De commissie heeft uit de gesprekken begrepen dat de studiebegeleiding door docenten geëngageerd en laagdrempelig is. De studenten gaven ook aan dat de studietrajectbegeleider en de ombudspersoon goed bereikbaar zijn. De commissie waardeert de degelijke individuele begeleiding van studenten met een flexibel studietraject. Het departement voorziet ook in een Erasmuscoördinator. De open cultuur tussen studenten en personeelsleden is een goede zaak, maar een formelere uitwerking van de studiebegeleiding is wenselijk. De commissie raadt de opleiding aan om de uitstromende studenten meer te begeleiden en op te volgen.

Interne kwaliteitszorg

Het interne kwaliteitszorgprogramma is volgens de commissie zeer recent ontwikkeld en is daarom nog niet maximaal in de opleiding doorgedrongen. Sinds 2008-2009 wordt de opleiding periodiek onder studenten, docenten en alumni geëvalueerd en is er een departementaal beleidsplan omtrent interne kwaliteitszorg opgesteld. De commissie oordeelt dat de bevragingen voldoende frequent plaatsvinden, maar raadt de opleiding aan om te waken over de validiteit ervan, gezien de grote hoeveelheid bevragingen. De commissie raadt de opleiding tevens aan de wisselwerking tussen kwaliteitszorg en onderwijskundigheid in de toekomst meer te garanderen.

De IKZ-werking binnen de opleiding staat in voor de opvolging van de bevragingen die centraal verwerkt worden. De jongste drie jaren werd een aantal verbetertrajecten met succes uitgevoerd. Er staat een grootschalige curriculumherziening op stapel. Dat proces is voornamelijk het resultaat van inspanningen van de docenten. De commissie benadrukt hoe belangrijk het is om de kwaliteitswerking op opleidingsniveau verder formeel uit te bouwen en de De PDCA-cyclus sterker toe te passen op de kwaliteitsstructuur. De commissie vraagt om de resultaten uit bevragingen systematisch te analyseren en om de verbetertrajecten transparanter te verankeren.

De commissie vond het zelfevaluatierapport toegankelijk en voldoende zelfkritisch, maar ze merkte ook op dat een aantal aspecten uitgebreid aan bod kwamen, waar andere zaken onbesproken bleven.

Pagina 6 van 10 De opleiding heeft recent brede responsiegroepen van studenten en alumni opgericht. De commissie signaleert echter een tekort aan structurele betrokkenheid van de studenten bij de effectieve kwaliteitsverbetering en de terugkoppeling daarvan. Een formele alumniwerking vanuit de opleiding moet verder ontwikkeld worden en het overleg met het werkveld inzake kwaliteit en finaliteit van de opleiding is nog te informeel. Een transparante terugkoppeling van resultaten naar alle betrokkenen wordt door de commissie sterk aangeraden.

Resultaten

De commissie heeft onderzocht in welke mate de opleidingsdoelstellingen worden gehaald en de competenties worden bereikt. Zij meent hierop over het algemeen positief te kunnen antwoorden. Volgens het schrijven van 19 december 2012 overtuigen volgens de commissie de individuele projectopdrachten, die de kern vormen van de bachelorproef, door de ontwerptechnische uitwerking, waarin de verbinding tussen onderzoeksvraag en ontwerp duidelijk aanwezig blijkt te zijn. Ook de – voor bachelorstudenten professionele – presentatie en de tijdens het proces vervaardigde logboeken laten zien dat de bachelorproeven van een gemiddeld zeer degelijke, en deels uitmuntende kwaliteit zijn.

Er zijn geen streefcijfers geformuleerd omtrent studierendement. De slaagcijfers worden wel bijgehouden, maar een gedegen analyse van gegevens van studentendoorstrom en studentenkenmerken ontbreekt nog. De commissie stelde vast dat het rendement in het eerste bachelorjaar opvallend laag is, slechts 29 op de 111 studenten die in 2009-2010 alle 60 studiepunten hadden opgenomen, haalden daarvoor alle credits (26%). Aan het einde van de bachelor slaagde in 2009-2010 echter al 70% van de modeltrajectstudenten op alle opleidingsonderdelen. De gegevens over de studieduur in 2010-2011 gaven aan dat 147 van de 182 studenten, een ruime meerderheid van 81%, de bacheloropleiding voltooit in drie jaren. Nog 14% doet er vier jaren over en een enkel procent heeft vijf jaren nodig. De commissie vraagt met nadruk om het studierendement formeel op te volgen.

Conclusie

Academiseringsproces

De NVAO heeft bij de analyse van het opleidingsrapport bijzondere aandacht besteed aan het academiseringsproces. Zij heeft zich meer bepaald de vraag gesteld of de realisaties en plannen, op grond waarvan de commissie haar oordeel vormt, voldoende aannemelijk maken dat de academiseringsdoelstellingen in 2013 worden gerealiseerd en de opleiding dan volledig aan de accreditatiecriteria zal beantwoorden.

De NVAO heeft daarbij gebruik gemaakt van het accreditatiekader (hoofdstuk 4) ten behoeve van de accreditatie van academiserende opleidingen. Samengevat zijn daarbij volgende criteria aan de orde:

- uit de doelstellingen blijkt duidelijk dat een wetenschappelijke oriëntatie wordt beoogd en er worden onderzoekscompetenties verwoord;
- academisering komt aan bod in de inrichting en opzet van het programma, inbedding van het onderwijs in het onderzoek is reeds duidelijk zichtbaar en de reeds gerealiseerde plannen en voornemens geven vertrouwen dat de doelstellingen van het omvormingsdossier worden gehaald;
- een onderzoeksomgeving, die de opleiding ondersteunt en voedt, is in ontwikkeling en de docenten zijn in voldoende mate betrokken bij het onderzoek;
- het is aannemelijk dat de opleiding de academiseringsdoelstellingen in 2012-2013 heeft gerealiseerd en dan dus volledig aan de accreditatiekaders voldoet.

Pagina 7 van 10 De NVAO stelt vast dat de commissie in november 2011 een opleiding aantrof die behoorlijke vorderingen heeft gemaakt in het academiseringsproces en reeds resultaten neerzet rond academisering.

De NVAO is in het licht van het vorenstaande tot de slotsom gekomen dat het eindoordeel van de commissie deugdelijk is gemotiveerd. De NVAO kan zich dan ook aansluiten bij de bevindingen en overwegingen voor alle facetten en onderwerpen, zoals verwoord in het visitatierapport en de aanvullende informatie. De eindconclusie uit het visitatierapport wordt gevolgd.

De tabel geeft per onderwerp en per facet het oordeel van de visitatiecommissie weer.

ONDERWERP	OOORDEEL	FACET	OOORDEEL
1 Doelstellingen opleiding	V	1.1 niveau en oriëntatie	G
		1.2 domeinspecifieke eisen	G
2 Programma	V	2.1 eisen gerichtheid	V
		2.2 relatie doelstellingen - programma	V
		2.3 samenhang programma	V
		2.4 studielast	V
		2.5 toelatingsvoorwaarden	V
		2.6 studieomvang	oké
		2.7 afstemming vormgeving - inhoud	V
		2.8 beoordeling en toetsing	G
		2.9 masterproef	nvt
3 Inzet van personeel	V	3.1 eisen gerichtheid	G
		3.2 kwantiteit	V
		3.3 kwaliteit	G
4 Voorzieningen	V	4.1 materiële voorzieningen	V
		4.2 studiebegeleiding	V
5 Interne kwaliteitszorg	V	5.1 evaluatie resultaten	V
		5.2 maatregelen tot verbetering	V
		5.3 betrokkenheid	G
6 Resultaten	V	6.1 gerealiseerd niveau	V
		6.2 onderwijsrendement	V

Eindoordeel: positief

De onderstaande tabel geeft per onderwerp het globaal oordeel van de NVAO weer.

ONDERWERP	OORDEEL
1 Doelstellingen	V
2 Programma	V
3 Inzet personeel	V
4 Voorzieningen	V
5 Interne kwaliteitszorg	V
6 Resultaten	V

Eindoordeel: positief

F. Besluit¹

betreffende de accreditatie van de Bachelor of Science in de interieurarchitectuur (academisch gerichte bachelor) van Artesis Hogeschool Antwerpen.

De NVAO,
Na beraadslaging,
Besluit :

Met toepassing van het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, wordt het accreditatierapport en –besluit met positief eindoordeel voor de opleiding Bachelor of Science in de interieurarchitectuur (academisch gerichte bachelor) van Artesis Hogeschool Antwerpen goedgekeurd en wordt de opleiding geaccrediteerd. Het betreft een opleiding zonder afstudeerrichtingen die te Antwerpen wordt georganiseerd.

Gelet op de door de instelling aangevraagde overgangsmatige regeling inzake academisering wordt de accreditatie verleend voor een periode van 6 jaar.

De in het eerste lid bedoelde accreditatie geldt vanaf de aanvang van het academiejaar 2013-2014 tot en met het einde van het academiejaar 2018-2019.

Den Haag, 20 februari 2013

Voor de NVAO,

Lucien Bollaert
(bestuurder)

---

¹ Het ontwerp van accreditatierapport en –besluit werd aan de instelling bezorgd voor eventuele opmerkingen en bezwaren. Bij e-mail van 19 februari 2013 heeft de instelling van de gelegenheid gebruik gemaakt om te reageren. Dit heeft geleid tot een tekstuele aanpassing.

Pagina 10 van 10 **Bijlage 1 – Gegevens opleiding**

– naam instelling	Artesis Hogeschool Antwerpen
– adres instelling:	Keizerstraat 15 B-2000 Antwerpen België
– aard instelling	ambtshalve geregistreerd
– graad, kwalificatie, specificatie Bachelor of	Bachelor of Science in de interieurarchitectuur
– niveau en oriëntatie	academisch gerichte bachelor
– studieomvang	180 studiepunten
– opleidingsvarianten afstudeerrichtingen:	nvt
studietraject voor werkstudenten:	nvt
– vestiging opleiding	Antwerpen
– onderwijstaal	Nederlands
– (delen van) studiegebieden	architectuur
– bijkomende titel	geen